

140 години от създаването и
25 години от възстановяването

СМЕТНА ПАЛАТА

Началото - Търновската конституция и Законът за Върховната сметна палата от 1880 г.

Глава XV.

Какви работи инада върши Народното Събрание.

105. Народното Събрание:

2. Да обсъжда предложения за държавни займове, за увеличаване, намаляване или туряне данъци и всякакви берии, а също и за расхвърлянето и за реда на събирането им.

1. Да обсъжда законопроекта, според член 44.

3. Да отпуща изостанали данъци и всякакви недоврани берии, на които прибавянето се вижда невъзможно.

4. Да обсъжда ежегодния бюджет на приходите и разходите.

5. Да преглежда сметките за равнаване на сумиите, които са назначени по бюджета.

6. Да преглежда сметките на Върховната Сметна палата, която е длъжна да му представя подробни изложения за изпълнението на бюджета.

7. Да подписва питание за отговорността на Министерствата.

Летописът на българската Сметна палата започва преди 140 години и тя е една от първите институции след Освобождението.

Нейното създаване е предвидено в Търновската конституция, приета през 1879 г. В чл. 105 от нея се посочва, че сред „работите“, които има да върши Народното събрание, е и задължението „да преглежда сметките на Върховната сметна палата, която е длъжна да му представя подробни изложения за изпълнението на бюджета“.

Първият доклад на Върховната сметна палата показва, че до 1 март 1879 г. държавата няма бюджет. Затова институцията проверява основно приходната част за финансовата 1879/1880 г.

Много страници в доклада са отделени за забележки по приходните параграфи и алинеи на бюджета. Включени са „поземленият налог, налогът на овцете и козите, акцизът от суров тютюн, доходът от продажба на бандероли, акцизът от вино, спирт и бира, патентът за продаване вино и ракия, търгуване в дюкени, магазини и други открити помещения“. Открит е значителен дефицит в митнициите.

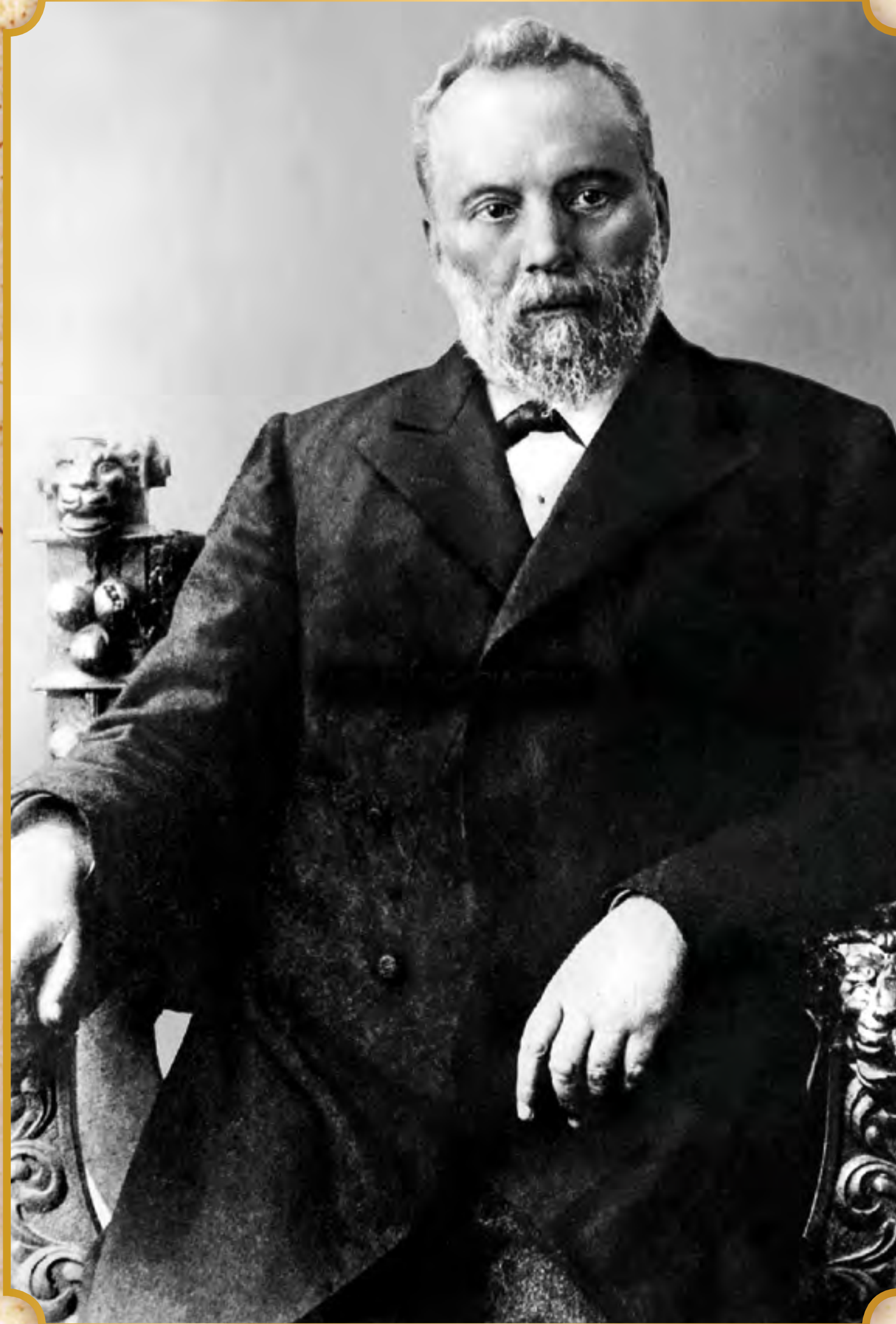
И за имуществото на държавата палата не може да се произнесе, тъй като още не е „приведено в ред“, т.е. няма яснота за него.

Стефан Стамболов

При подготовката на Закона за Върховната сметна палата цялата си енергия влага Стефан Стамболов. В дебатите по законопроекта видният български революционер, политик и държавник, изрича знаменателна фраза по адрес на служителите на палатата: „Нямат ли вяра - падат, имат ли вяра - стоят... Те трябва да бъдат такива, на честността на които сме убедени всинца.“

Петко Каравелов

Каравелов има изключителна заслуга за създаването на Върховната сметна палата – той внася проекта на първия закон. По това време Каравелов е министър-председател и министър на финансите. Законопроектът е едва от 11 члена, защото вносителят се боял, „че не ще има време да се обмисли“ подобен закон. Въпреки това в него са втъкани принципи и подходи на модерния европейски висш държавен контрол.

През 1880 г. Второто обикновено народно събрание гласува първия държавен бюджет на България и веднага след това предвижда контролен орган, който да го проверява, като приема Закона за Върховната сметна палата. Той е обнародван в „Държавен вестник“ на 20 декември 1880 г.

С него институцията получава право да упражнява последващ административно-финансов контрол върху отчетните ведомости и книжа на всички правителствени учреждения и е задължена да представя на парламента подробен отчет за изпълнението на държавния бюджет. Върховната сметна палата може да възбуди „съдебно преследване против виновните чрез надлежното министерство“, ако установи злоупотреба при своите проверки.

Съставът ѝ от председател, шест члена и деловодител се назначава от княза с мандат 3 години. Промени в него не се допускат, освен по искане на правителството и Народното събрание, но само с негово решение. Ежегодно се определя щатът за административните служители.

СМЕТНА ПАЛАТА

Академик Иван Гюзелев - първият председател

Академик Иван Гюзелев

Разностранна личност – математик, физик и философ, депутат в Учредителното събрание и в Първото обикновено народно събрание, първи български министър на просвещението, автор на учебници, редактор на вестник и списание, един от първите български философи идеалисти, основател на Чиновническото застрахователно дружество, сред първите български академици.

Роден е в Габрово на 24 юни 1844 г. През 1860 г. се записва в Херсонската духовна семинария, а след това постъпва във физико-математическия факултет на Новорусийския университет в Одеса като стипендиант на Васил Априлов. Гюзелев е привлечен като учител в първото светско училище у нас – Априловската гимназия в Габрово. Преподава математика и физика и се утвърждава като един от най-добрите педагози. Родолюбиви габровци събират пари и го изпращат във Виена и Прага с негови колеги, за да закупят уреди и пособия, сред които и морзов телеграфен апарат, за първия у нас кабинет по физика. По-късно заедно с Райчо Каролев и Петър Генчев изработват програмата за седмоласно училище и полагат основите на реалната гимназия.

През Априлското въстание Иван Гюзелев е арестуван и обвинен, че с морзовия апарат държи връзка с бунтовниците, откаран е в търновския затвор.

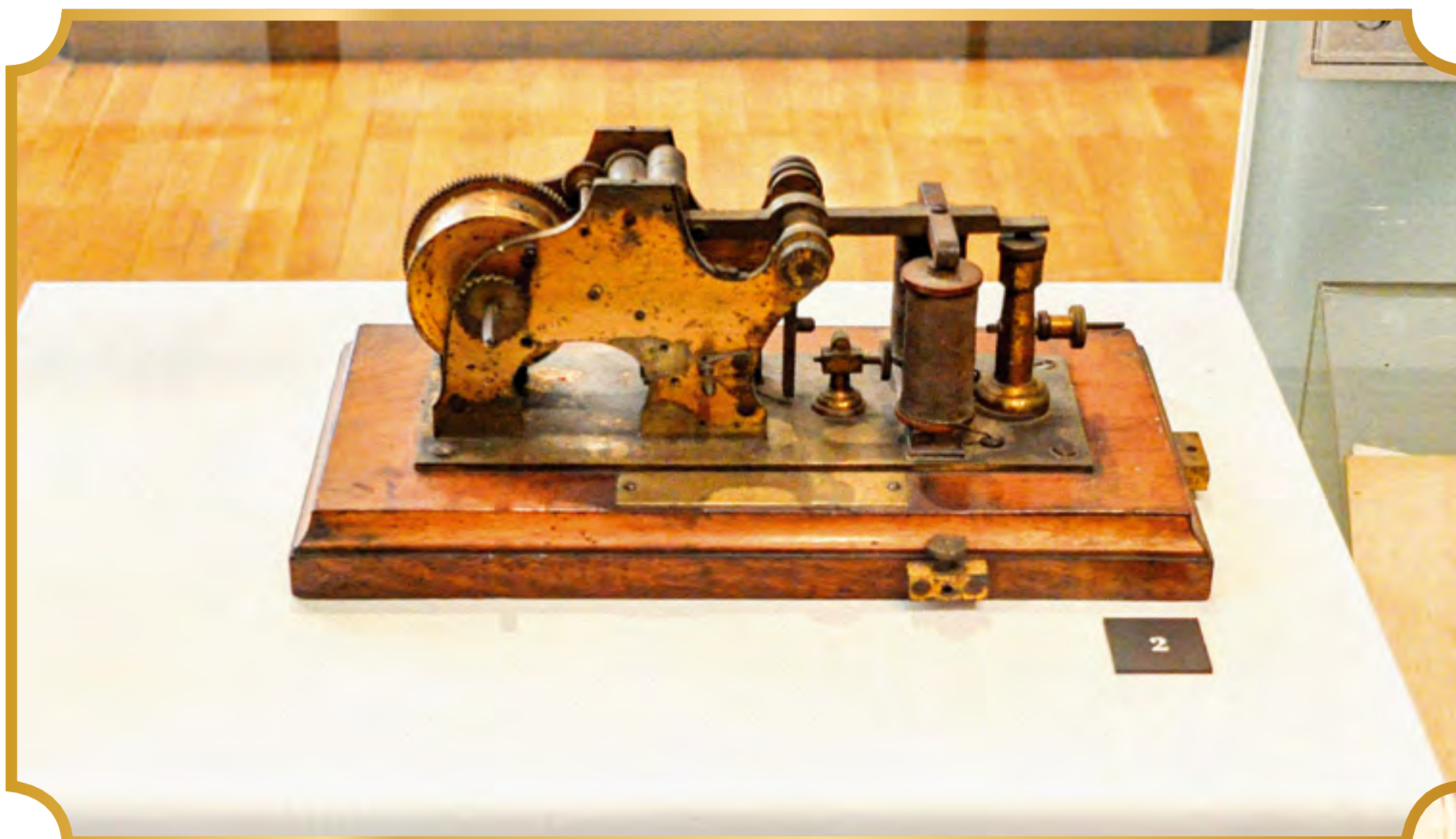
В свободна България Иван Гюзелев е сред депутатите на Учредителното събрание и един от неговите секретари. Участва в създаването на Търновската конституция. През 1880 г. в третото правителство на България става първият министър на народното просвещение у нас. По негова идея и на Константин Иречек е създаден проект за висше училище в България – Софийският университет.

В края на 1880 г. правителството подава оставка, а през декември 1880 г. е приет първият закон за Върховната сметна палата и за неин председател е избран Иван Гюзелев. Той ръководи институцията 14 години, като поставя основите ѝ в младата следосвобожденска България. През 1894 г. при кон-

фликт между финансовото министерство и Върховната сметна палата за независимостта на институцията, Гюзелев се оттегля от поста.

В следващите години от живота си той се отдава на научни и писателски занимания. Издава учебници по математика и физика, философски и философско-математически сборници.

Домът на Иван Гюзелев е и средище на духовността. Той се посещава от писатели, артисти, художници – сред тях са Михалаки Георгиев, Иван Вазов, Алеко Константинов... Почива на 6 октомври 1916 г. в София.

Въз основа на финансово министерство

на
не
не
не

Сметна палата И. Гюзелев

Правомощия и отговорности на Върховната сметна палата

Гаранция за независимостта

Върховната сметна палата на България започва реално своята дейност на 1 март 1881 г. като независима контролна институция, което се гарантира от закона.

Съдебни правомощия и отнета самостоятелност

Само две години след приемането на първия закон, народните представители гласуват втори, доста по-обемист закон за устройството и общото управление на Сметната палата. Стози закон назначава не само председателя и членовете на Сметната палата, а и заместителя на председателя и членовете на Сметната палата, които са в сила четири десетилетия. Институцията отново е независима от правителството. С този закон се утвърждават и разширяват нейните съдебни правомощия. Палатата поема и контрола върху приходите и разходите на публичноправни юридически лица. Проверява и отчетите на всички обществени и благотворителни учреждения.

Възвръщане на независимостта за четири десетилетия

След изборите за Четвърто обикновено народно събрание на власт се връща пак Петко Каравелов като премиер и финансов министър. Желанието му да усъвършенства държавния контрол продължава. В средата на януари 1885 г. е приет третият закон за Върховната сметна палата, който е в сила четири десетилетия. Институцията отново е независима от правителството. С този закон се утвърждават и разширяват нейните съдебни правомощия. Палатата поема и контрола върху приходите и разходите на публичноправни юридически лица. Проверява и отчетите на всички обществени и благотворителни учреждения.

На 2 декември 1888 г. княз Фердинанд подписва допълнение към закона, с което палатата се задължава да извършва предварителна проверка и да издава визи на всички платежни заповеди по държавния бюджет. Така се въвежда предварителната форма на контрол в дейността на Върховната сметна палата.

Външен контрол на всички държавни сметки

Четвъртият закон (1925-1948 г.) въвежда децентрализация на контрола. Създават се окръжни сметни палати. Върховната сметна палата и окръжните (областните) сметни палати получават права да контролират цялостното изпълнение на бюджета на държавата, бюджетите на всички градски и селски общини, окръжните постоянни комисии, градските и селските училищни настоятелства, църковно-духовните учреждения и всички държавни автономни, обществени и благотворителни организации. Освен предварителният и последващият контрол, е включен и материалният контрол с ревизия на място. Сметната палата осъществява външен финансов контрол по отчитането на държавните приходи и държавните разходи. По онова време малко сметни палати в Европа имат толкова обширна компетентност.

Върховната сметна палата става и касационна инстанция. Тя има специален съд, чиито решения са окончателни по ревизионните актове. Регионалните й звена стават съдебно-отчетнически учреждения първа инстанция и се произнасят с юрисдикционни решения. Палатата получава и консултативни функции - тя дава мнения по приложения и тълкуването на съответните норми и наредби за общи и конкретни случаи.

Български войскове сметни палати

В навечерието на Втората световна война парламентът приема Закон за произвеждане, оправдаване и контрол на войсковите разходи във военно време. При всяка българска армия се учредява по една войскова сметна палата като секция от Върховната сметна палата. Нейната задача е да извършва проверка и отчитане на войсковите разходи в две насоки - на фронта или в тила. Те контролират разходите в три категории: за заплати и други лични парични възнаграждения, за прехранването на хората и добитъка, за всички останали видове веществени и други разходи за снабдяването и поддържането на войската.

Закриване на палатата

Върховната сметна палата е закрита през 1947 г., а през 1948 г. институцията престава окончателно да функционира с Наредбата на Министерството на финансите за ликвидирание на службите на областните сметни палати. Според Наредбата, от 1 юни 1948 г. включително, областните сметни палати престават да визират платежни заповеди за заплати и лични парични възнаграждения, плащани по параграфите за заплатите по държавния бюджет.

24. Върховната сметна палата се закрива до края на 1947 г.
25. Отчетите по общинските бюджети се представят до 31.III. на следващата година.

МИНИСТЕР НА ФИНАНСИТЕ: *[Подпис]*

София, 15.X.1947 година

Законъ

за Върховната сметна палата и за окръжните сметни палати.

Глава I.

Общи положения.

Чл. 1. Контролни учреждения са:

а) окръжните сметни палати, и

б) върховната сметна палата.

Тя е колегиялно учреждение.

Чл. 2. Окръжните сметни палати въ парството има де-

ветел: в. Бургас, Враца, Кюстенджа, Пловдив, Плев-

див, София, Стара-Загора, Търново, Хасково и Шумен,

действуват въ района на административния окръг,

както въ окръга на окръжната сметна палата въ гр. Враца

влиза и Видинския административен окръг, въ гр. Кю-

стенджа и Петричкия административен окръг, въ

гр. Пловдив и Пашмаклийския административен окръг,

въ гр. Търново и Русенския административен окръг, въ

гр. Хасково и Мостанлийския административен окръг

и въ гр. Шумен и Варненския административен окръг.

Чл. 3. За цялото царство има една Върховна сметна

палата съ седалище въ София.

Глава II.

Окръжни сметни палати.

Чл. 4. Назначението на окръжните сметни палати е

следното:

а) да упражняват предварителен контрол върху

държавните разходи въ окръга, както и върху разходите

въ селския окръг, произвеждани от фондовете, управ-

лявани от надлежните министерства, по изплащане за-

платите и други лични парични възнаграждения на лич-

ния състав, платни и дневни пари, помощи, квартирни,

лекционни и други, за канцеларски и други веществени

разходи извършени направо от учрежденията, когато не

се произвежда твърд и не се сключват споразумения по

доброволно съгласие;

б) да проверяват отчетите за държавните приходи

и разходи, представявани ежегодно, заедно съ всички

приходо-разходни документи, от отчетниците по парич-

ната част въ окръга;

в) да проверяват отчетите по веществената част,

представлявани от завеждащите складовете за държавни

материяли въ окръга;

г) да проверяват отчетите по паричната и веществена

части на окръжните постоянни комисии въ окръга;

д) да проверяват отчетите по паричната и веществена

части на градските и селски общински управления въ

окръга;

е) да проверяват отчетите по паричната и веществена

части на градските и селски училищни настоятелства въ

окръга;

ж) да проверяват отчетите на архиерейските духовни

съвети и на мюфтийствата въ окръга;

з) да проверяват отчетите на всички обществени, бла-

готворителни и други учреждения, които специалните за-

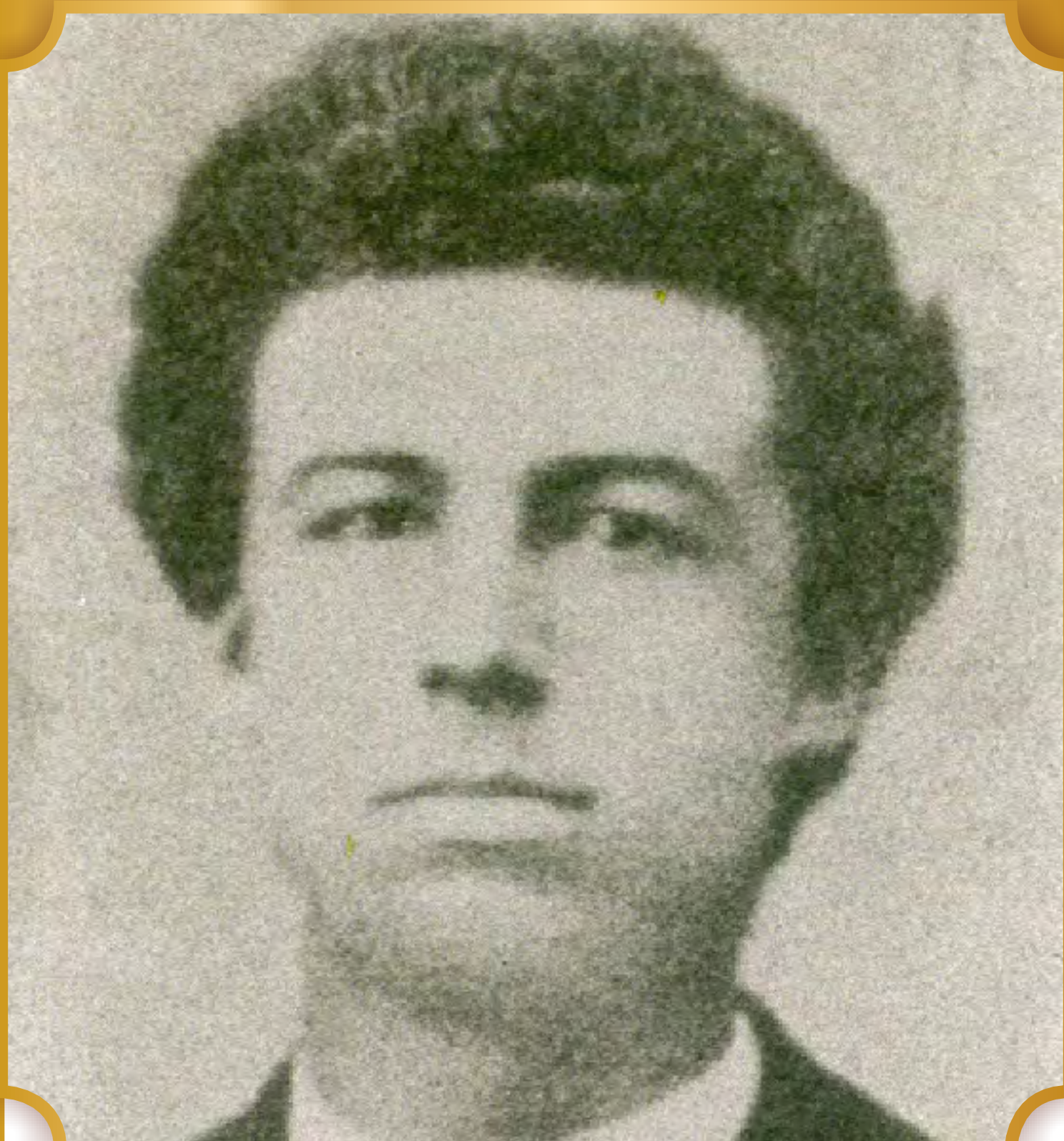
кони ги задължават да й представляват или на които

установител се утвърждават от Министерството на вът-

решните работи;

Председателите на Сметната палата - изключителни личности

Георги Тишев

Георги Тишев е вторият председател на Върховната сметна палата – от 1895 г. до 1899 г. Завършил е духовната семинария в Киев.

След завръщането си в България е избран за секретар на новосъздадената Българска екзархия в Цариград. Заедно с екзарх Антим I през 1877 г. е заточен в Мала Азия.

Председател е на Първото обикновено народно събрание и депутат в три народни събрания. Губернатор на Велико Търново, окръжен управител на Варна, Русе, Пловдив и София.

Министър на вътрешните работи в правителството на Драган Цанков. Името му се свързва с поставянето на основите на съвременната полицейска институция в България.

Георги Странски

Д-р Георги Странски е председател на Върховната сметна палата от 1900 г. до 1904 г.

Лекар, революционер, държавник и дипломат. Като депутат в Учредителното събрание участва в изработването на Търновската конституция. Депутат е и в три обикновени народни събрания.

През 1978-1979 г. е управител на болницата в Плевен, която и днес носи името му, а преди това е окръжен лекар.

Д-р Странски се включва в подготовката на Съединението като член на Българския таен централен революционен комитет. След Съединението оглавява временното правителство. Министър на вътрешните работи и министър на външните работи и изповеданията.

Роден е в Калюфер, завършва медицина в Бургас. Близък приятел е със своя съгражданин Христо Ботев.

Йов Титоров

Йов Титоров е председател на Върховната сметна палата, вероятно от 1915 г. до 1924 г.

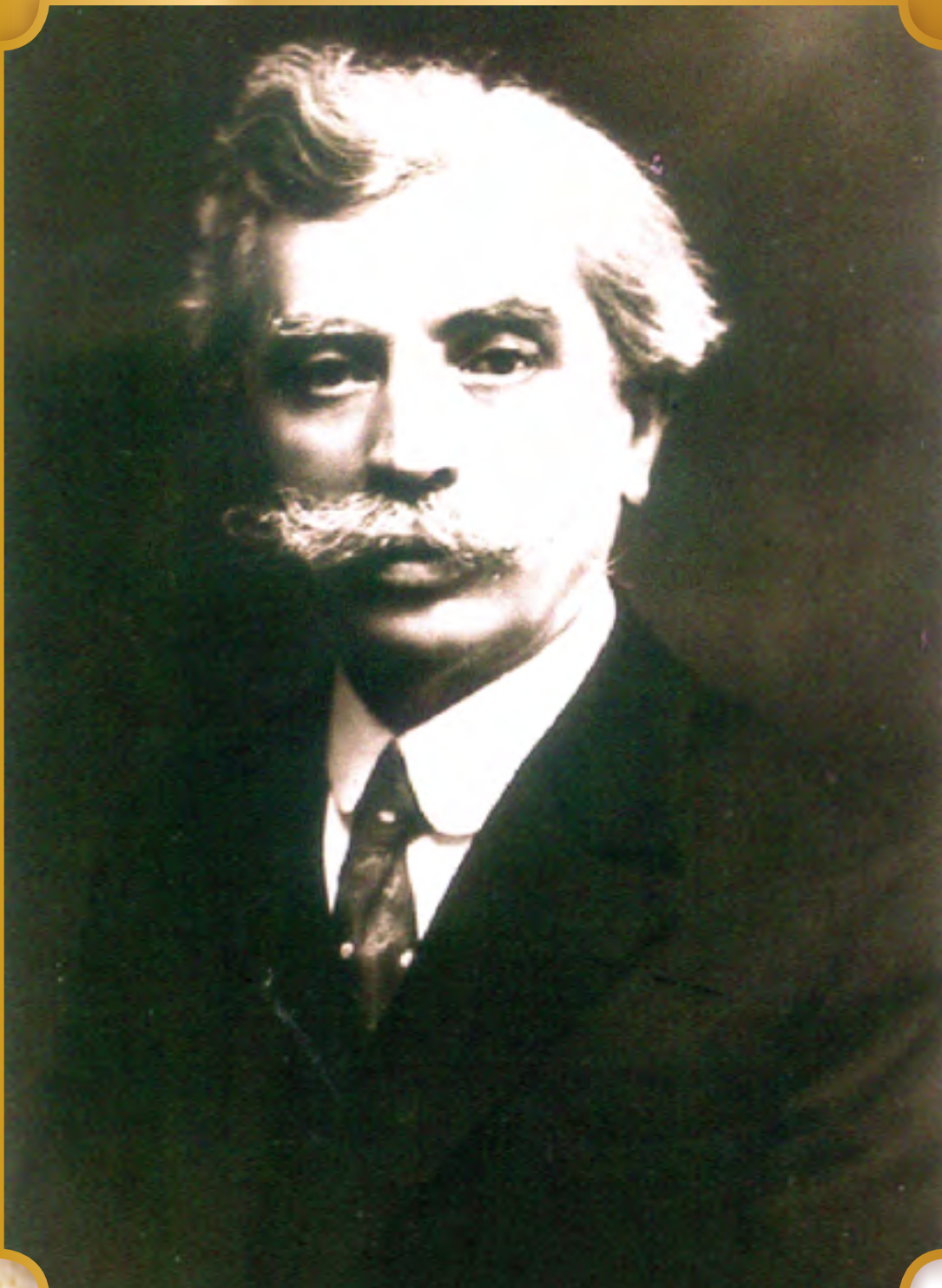
Депутат е в четири обикновени народни събрания. Министър на търговията и земеделието.

Работи като съдебен магистрат. Председател е на окръжните съдилища в София и Видин.

Участва в Сръбско-българската война.

Роден е в Бесарабия. Автор на книги като „Българите в Бесарабия“ и „Апостол на България“, където възкликва: „Обичам те, Българийо, защото си велика!“

Михаил Генадиев

Михаил Генадиев е председател на Върховната сметна палата от 1925 г. до 1934 г.

Съдия в Русе и Търново. Член на Върховния касационен съд.

Повлиян е от модела на френската Сметна палата и по негова идея в България се възприема съдебната функция над публичния финансов контрол. От 9 март 1925 г. към Върховната сметна палата е учреден специализиран съд.

Автор е на книгата „Контролните власти в България“ от 1930 г. Ясно очертава в труда си новата юрисдикционна функция на окръжните и върховната сметни палати по новия закон от 1925 г.

Роден е в Битоля. Завършва право в Монпелие, Франция.

Иван Красновски е оглавявал два пъти Върховната сметна палата – от 1934 г. до 1936 г. и от 1938 г. до 1941 г.

Юрист, политик и военен деец. Министър на вътрешните работи и на народното здраве. Член на Върховния касационен съд.

Учи право в Софийския университет, завършва в Загреб. Постъпва като доброволец в Школата за запасни офицери и участва в Балканската война като командир при 27-и Чепински пехотен полк.

През Първата световна война е следовател при Вардарския военнополови съд и Първа армия.

Иван Красновски

В историята на Сметната палата до 1948 г. са известни още трима председатели, които са я оглавявали. Архивите за тях са доста оскъдни.

Д-Р ХРИСТО АБАДЖИЕВ – малкото сведения за него показват, че два пъти е бил председател на Върховната сметна палата (1941-1942 г., 1944-1945 г.). До назначаването му в Палатата е бил началник на Отделението за митниците при Министерството на финансите. С доклад на Кимон

Георгиев и съпътстващо го Постановление на Министерския съвет от 2 януари 1945 г. д-р Христо Абаджиев е освободен заради пределна възраст.

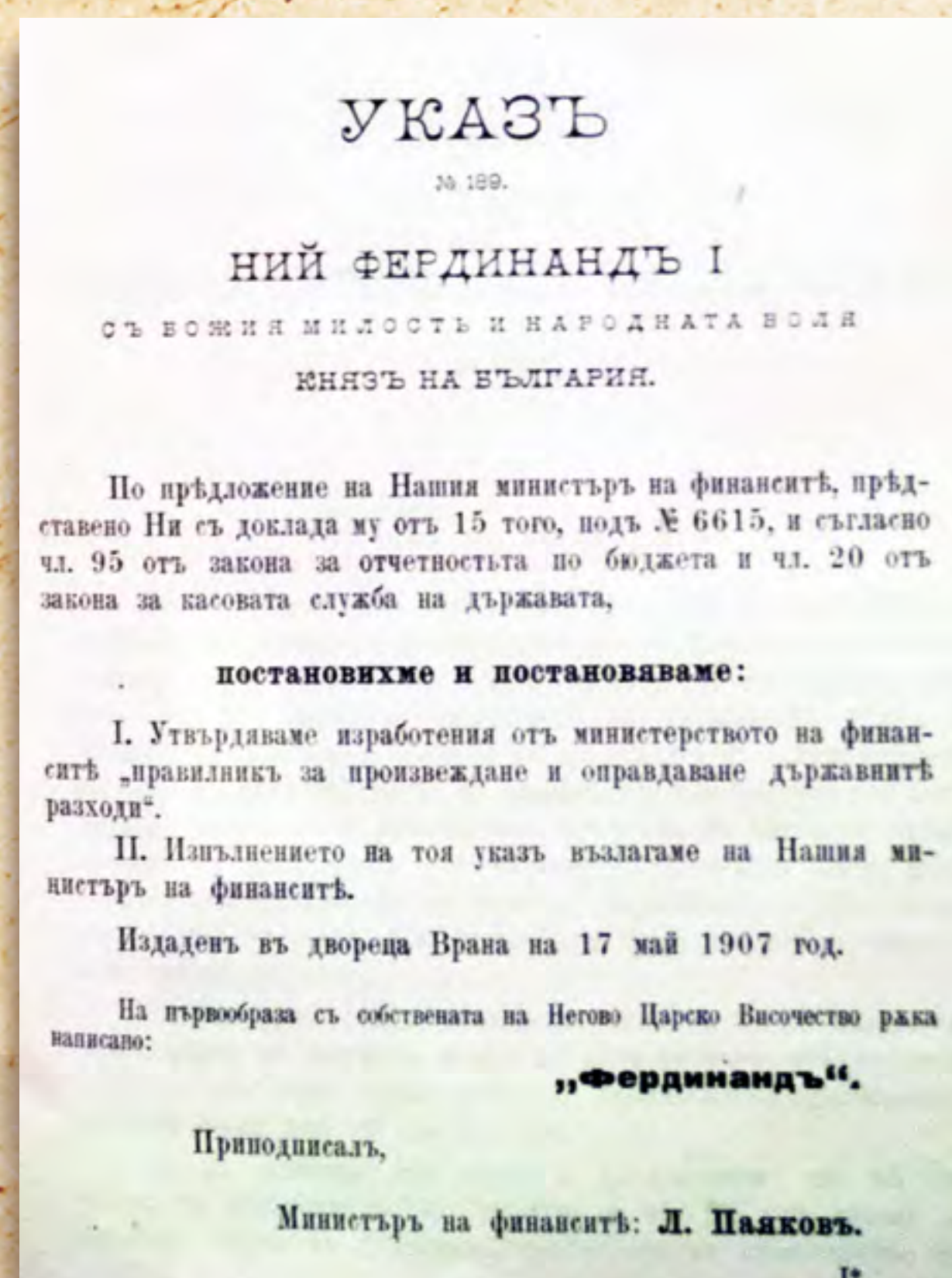
Д-Р ХРИСТО ИВАНОВ – за него в архивите се посочва само, че е ръководел Върховната сметна палата през 1944 г. и през 1945-1947 г.

ИВАН ЦАНЕВ – не е известно, кога точно е оглавил Върховната сметна палата, но е вероятно да е станал неин председател през 1947 г. На 22 декември

до министъра на финансите д-р Иван Стефанов е изпратен доклад от Иван Цанев в две негови качества – като председател на Палатата и същевременно председател на ръководството на сформирания в нея профгруппа. В него се изразява необходимостта временно да се запази част от персонала на Върховната сметна палата след 1 януари 1948 г., когато се закрива, „за да може да бъде завършена започнатата текуща работа по бюджета за 1947 г.“

Докладите и документите

Времето е запазило свидетелства за контролната дейност на институцията

Правилник за провеждане и оправдаване на държавните разходи

Правилникът е изработен и утвърден в изпълнение на Закона за отчетността по бюджета и Закона за касовата служба на държавата. Издаден е в двореца на 17 май 1907 г. Той е задължителен за разходите на всички учреждения, изброени в Закона за инспекцията, окръжните сметни палати, Българска народна банка общините, търговско-индустриалните камари. В него се съдържат и образците на оправдателни документи, дневници, сметка-разписка, пенсионна книжка, за-

явления. Оправдателните документи са два вида – с които се удостоверява законност, правилност и действителност, и че сумата наистина е изплатена. В правилника има извлечения от Наказателния закон и от Военно-наказателния закон. Например за съставяне на документ с невярно съдържание и ако от това може „да произлезе повреда за правата на друго“, или за „преправяне на частни документи“, наказанието е строг тъмничен затвор до 5 години.

Доклад на Върховната сметна палата до Народното събрание по изпълнение на бюджета на държавата за 1934 година

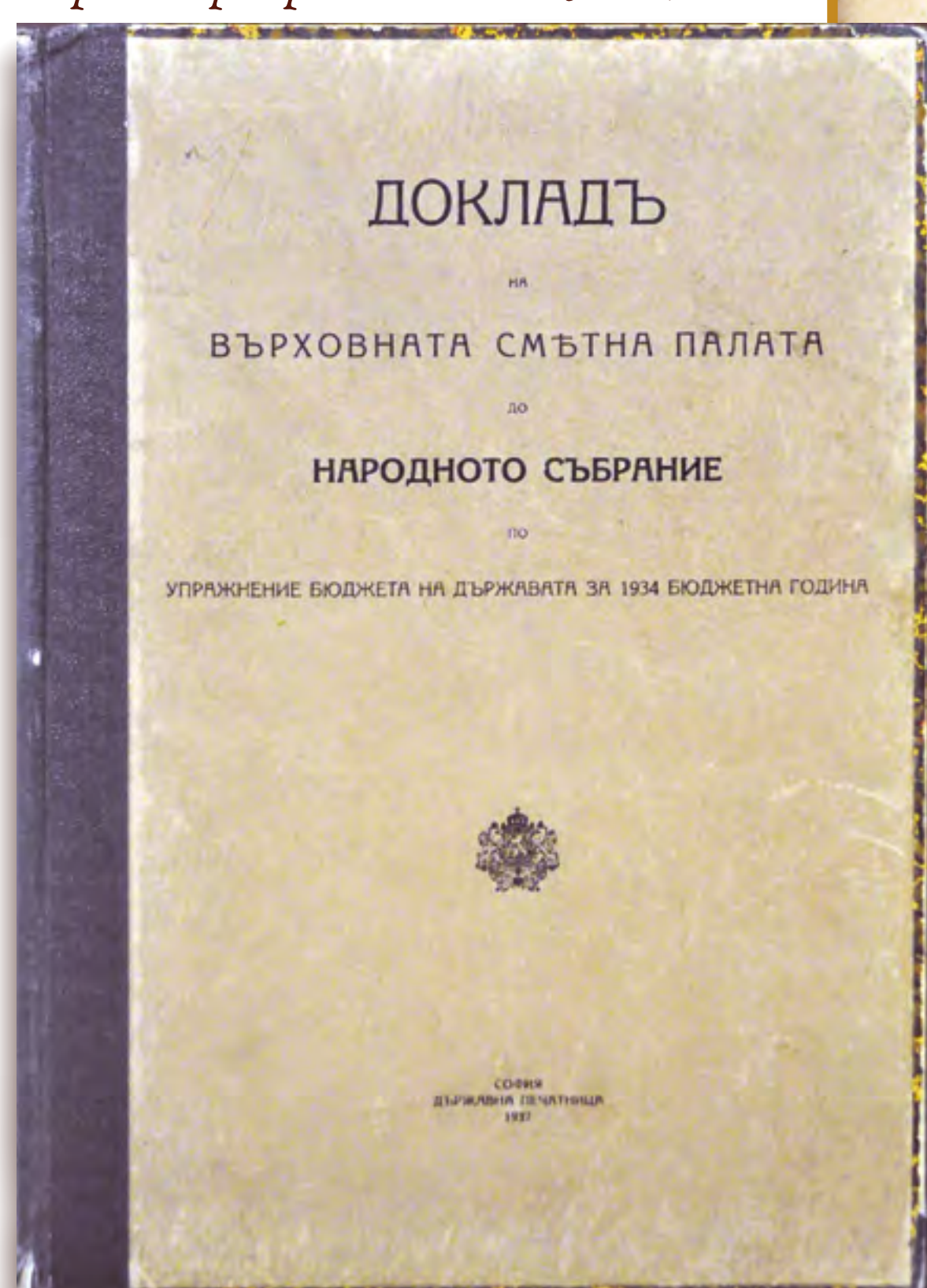
Съдържа информация за дейността ѝ и за областните сметни палати, както и за изпълнението на бюджета на държавата за 1934 бюджетна година. Ето какво пише в него:

„С бюджетната 1934 г. областните сметни палати (в София, Велико Търново и Пловдив) завършиха един период на десетгодишна дейност“.

През 1934 г. окръжните сметни палати се стремят да въведат еднаквост в работата и разбиранията по различни отчетни въпроси на „бирниците при селските общини и на контролните при градските общини“, тъй като за първи път е въведен предварителният контрол върху общинските разходи.

Установени са редица закононарушения и нередности, особено при разходите, извършени чрез търг или доброволно съгласие.

В компетенциите на палатите се внасят някои съществени изменения. Контролът, който до този момент упражняват бюджетно-контролните отделения и отдели при министерствата и дирекциите, се възлага на Върховната сметна палата и на областните сметни палати. Съгласно друго изменение, областните сметни палати упражняват контрол чрез свои органи и финансови инспектори на място в съответствие със Закона за финансовата инспекция. Освен това те разглеждат ревизионни актове и издават решения по тях.

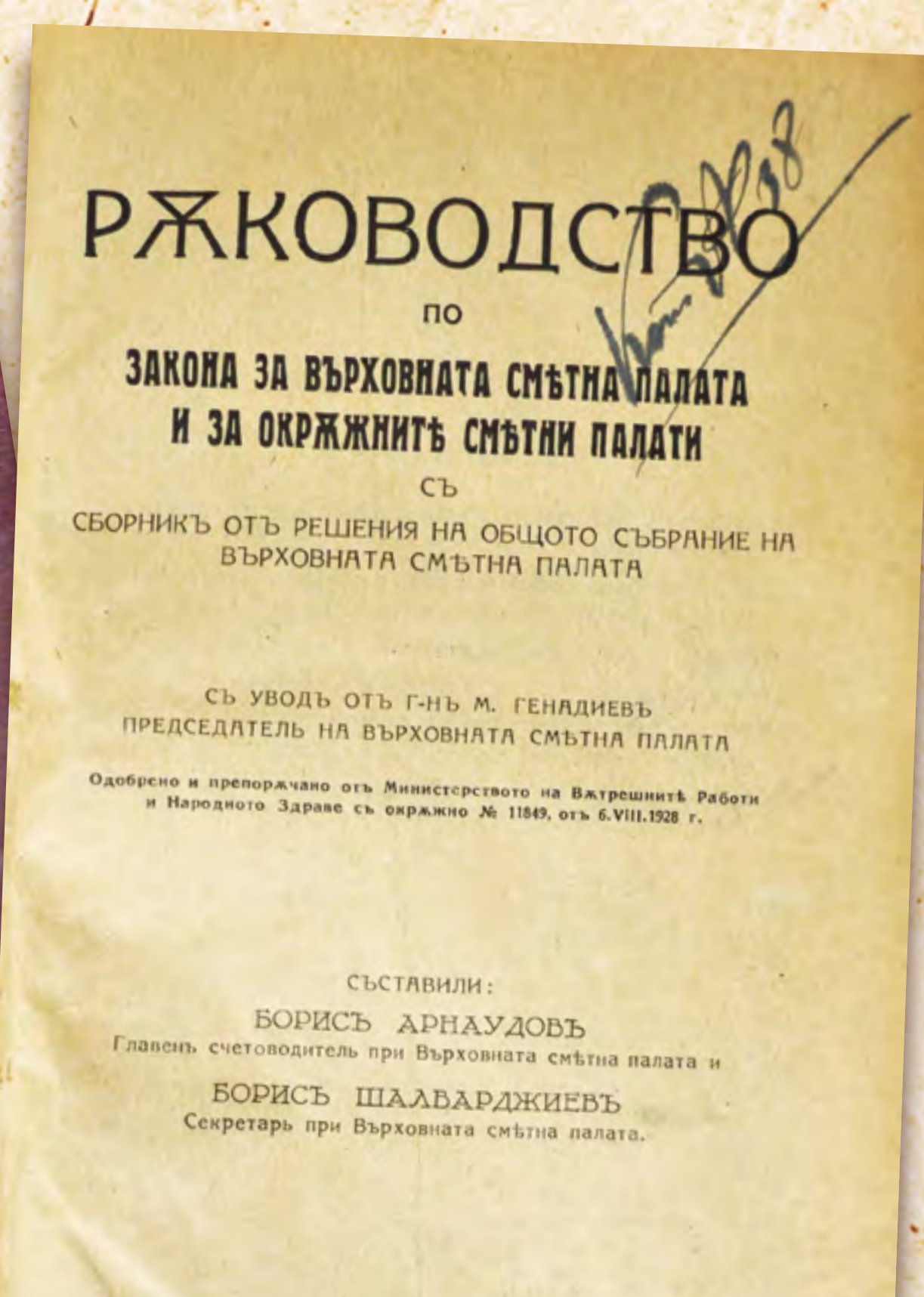
Доклад на Върховната сметна палата до Народното събрание по изпълнение на бюджета на държавата и отделния бюджет на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1933/1934 бюджетна година

Равносметката по изпълнението на бюджета на държавата за 1933/34 финансова година показва: приходи – над 4,9 млрд. лева, разходи – 5,17 млрд. лева; недостиг – над 183 млн. лева. Един милиард лева са отишли за пенсии на над 136 хил. българи – военно-инвалидни, граждански, поборническо-отлъчени и др. Раздавани са помощи и на домакинства като държавни кредити, които да се връщат в срок. За построяването на пътя Кричим – Дювлен, сега Девин, са отпуснати 33 млн. лева. Отделени са прилични суми за поддръжка на гимназиите и училищата, за Софийския университет и неговите факултети, за народните библиотеки, за художествената и музикалната академия, за музеи и паметници.

Автентично сметало от миналия век на служител от Сметната палата

В Териториално поделение – Пловдив, е съхранявана автентична вещ, с музейна и колекционерска стойност. Получено е като безценен подарък на първата годишнина на поделението на Сметната палата през 1997 г. от ветерана Васил Хадживасилев, роден през 1915 г. Това е личното му работно сметало като отчетник в Областната сметна палата в Пловдив до 1948 г.

Родолюбиви и образовани българи контролират сметките

Райчо Каролев

Райчо Каролев – виден български възрожденец, просветен деец, политик, историк и богослов, е съветник при Върховната сметна палата от 1903 до 1910 г.

Роден е в Габрово през 1846 г. По време на Априлското въстание е арестуван. Депутат в Учредителното събрание през 1879 г., в Първото, Второто и Четвъртото обикновени народни събрания. Един от организаторите на учебното дело в България. Бил е директор на Априловската гимназия в Габрово, където учителства с приятеля си Иван Гюзелев. Като министър на народното просвещение свиква първия учителски събор през 1886 г. Бил е директор на Народната библиотека „Св.Св. Кирил и Методий“ от 1895 до 1899 г. и на Дирекцията на статистиката (1899 г.).

Нешо Попбрайков

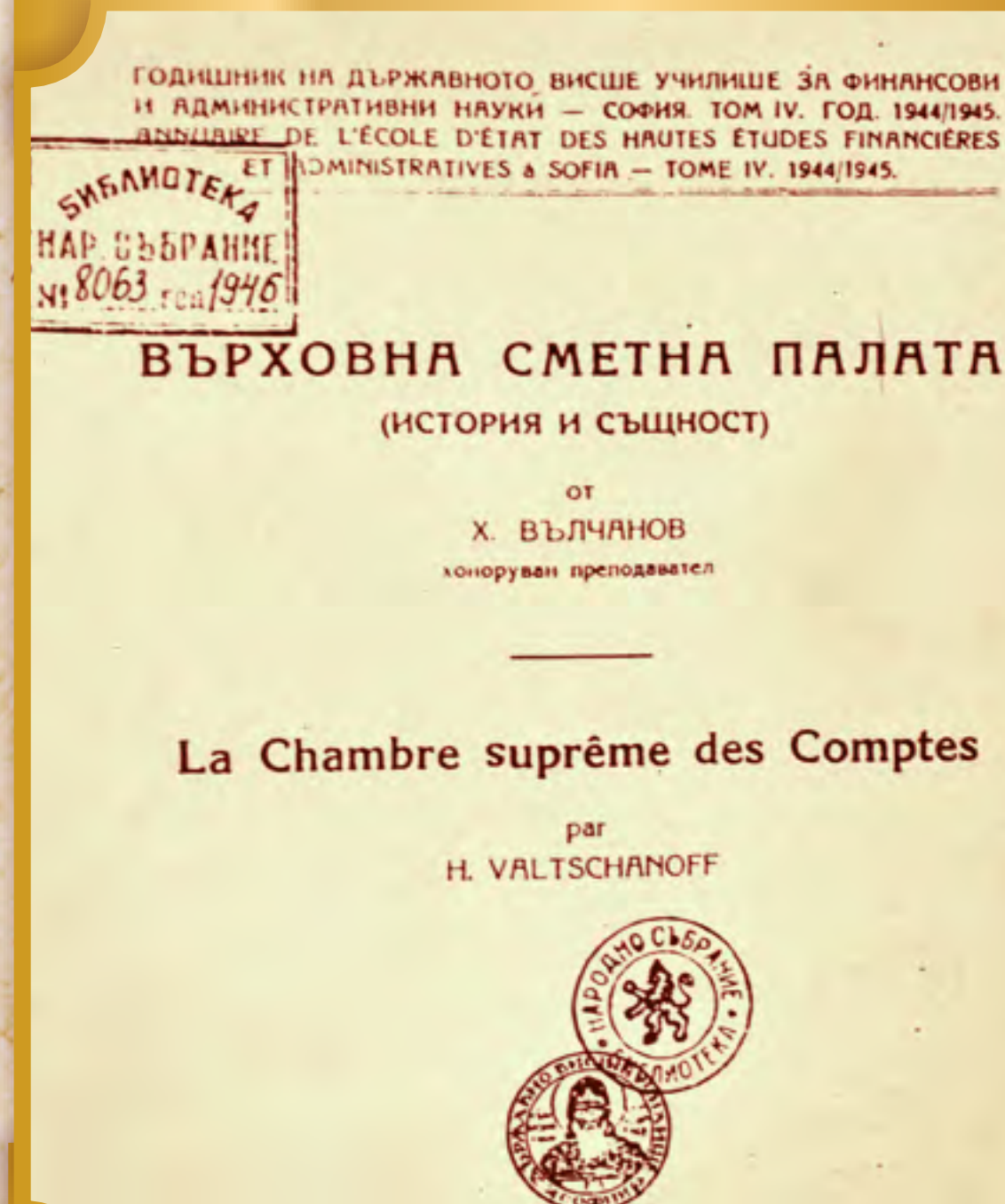
Нешо Попбрайков е назначен за докладчик във Върховната сметна палата след 1881 г.

Просветен деец и революционер. Взема участие в подготовката на Априлското въстание като член на копривиченския революционен комитет, създаден от Панайот Волов, а в дните на обявяването на въстанието в Копривница, когато пука първата пушка, той е негов подпредседател.

Роден е в Копривница. Завършва начално училище в родния си град и продължава образованието си в ръководеното от Йоаким Груев Пловдивско класно училище. Като ученик се включва в българската църковно-народна борба. През 1859 г. за пръв път чете на черковнославянски в пловдивската църква „Св. Богородица“.

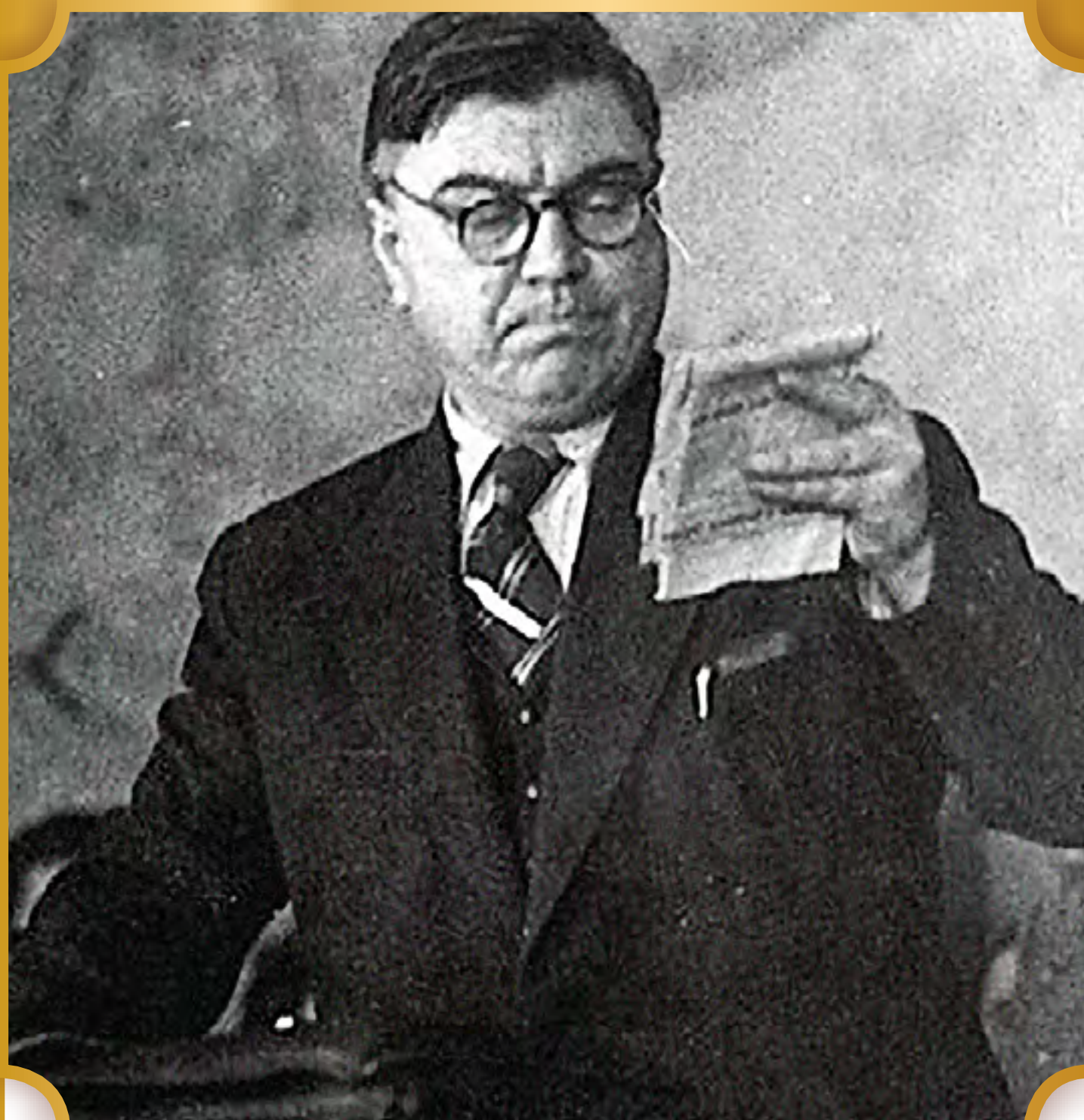
Учител е във Видин, Асеновград, Стрелча, Пирдоп, Враца, главен учител е на Копривиченското класно училище.

Хараламби Вълчанов

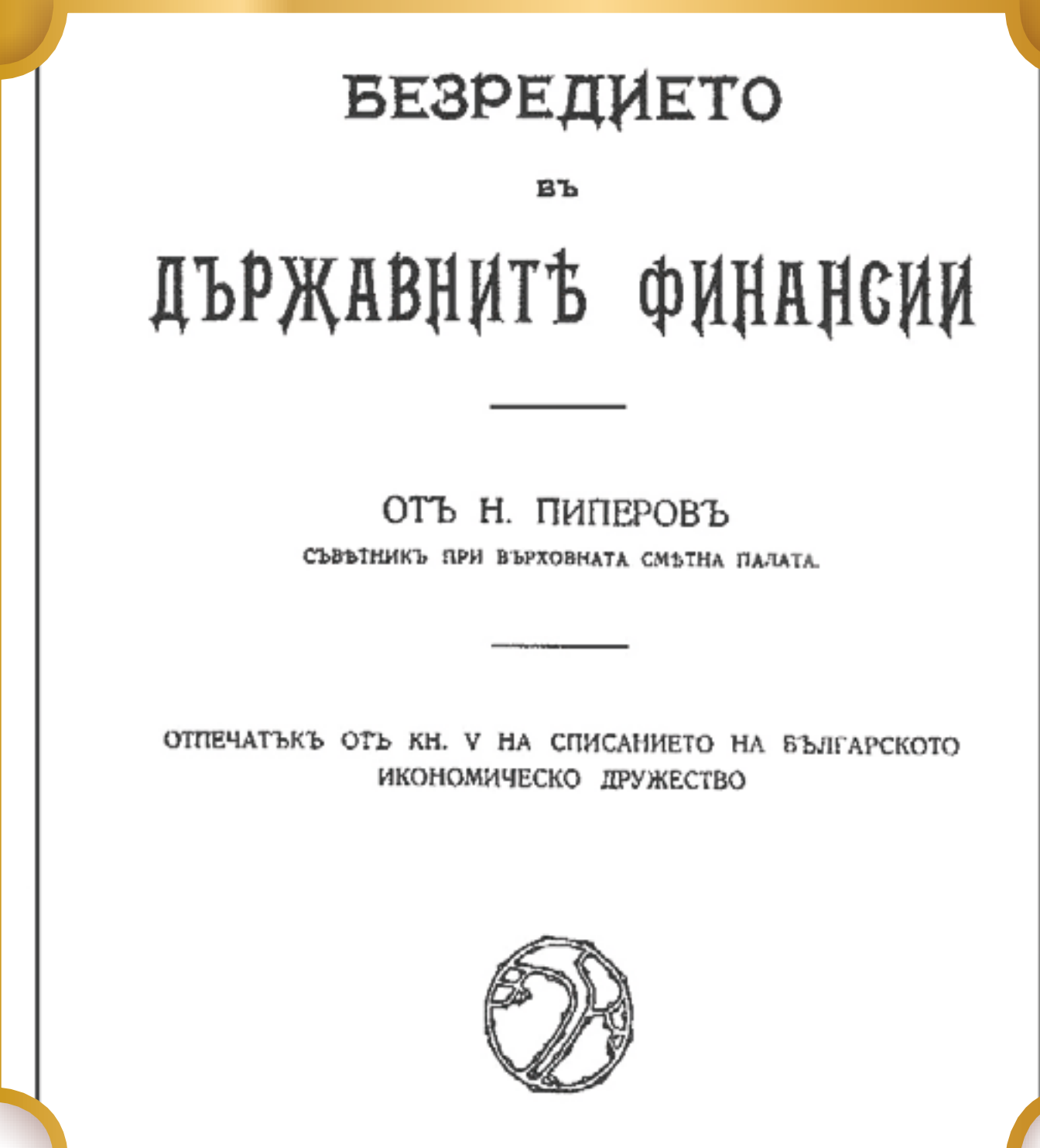
Хараламби Вълчанов е съветник във Върховната сметна палата две години, а в Бургаската областна сметна палата – три години. Специализирал е гражданско право в Римския университет. Става и съдия в Специалния съд при Върховната сметна палата. Бил е началник на отделение в Министерството на финансите. Той е първият историк на палатата – през 1945 г. издава книгата „Върховната сметна палата (история и същност)“. Публикува статията „Двойна компетентност на областните сметни палати“ в сп. „Финансов сборник“ през 1935 г. Издава в две части книгата „Публична отчетност (приложно административно-чиновническо и финансово-бюджетно право)“.

Емануил Гешев

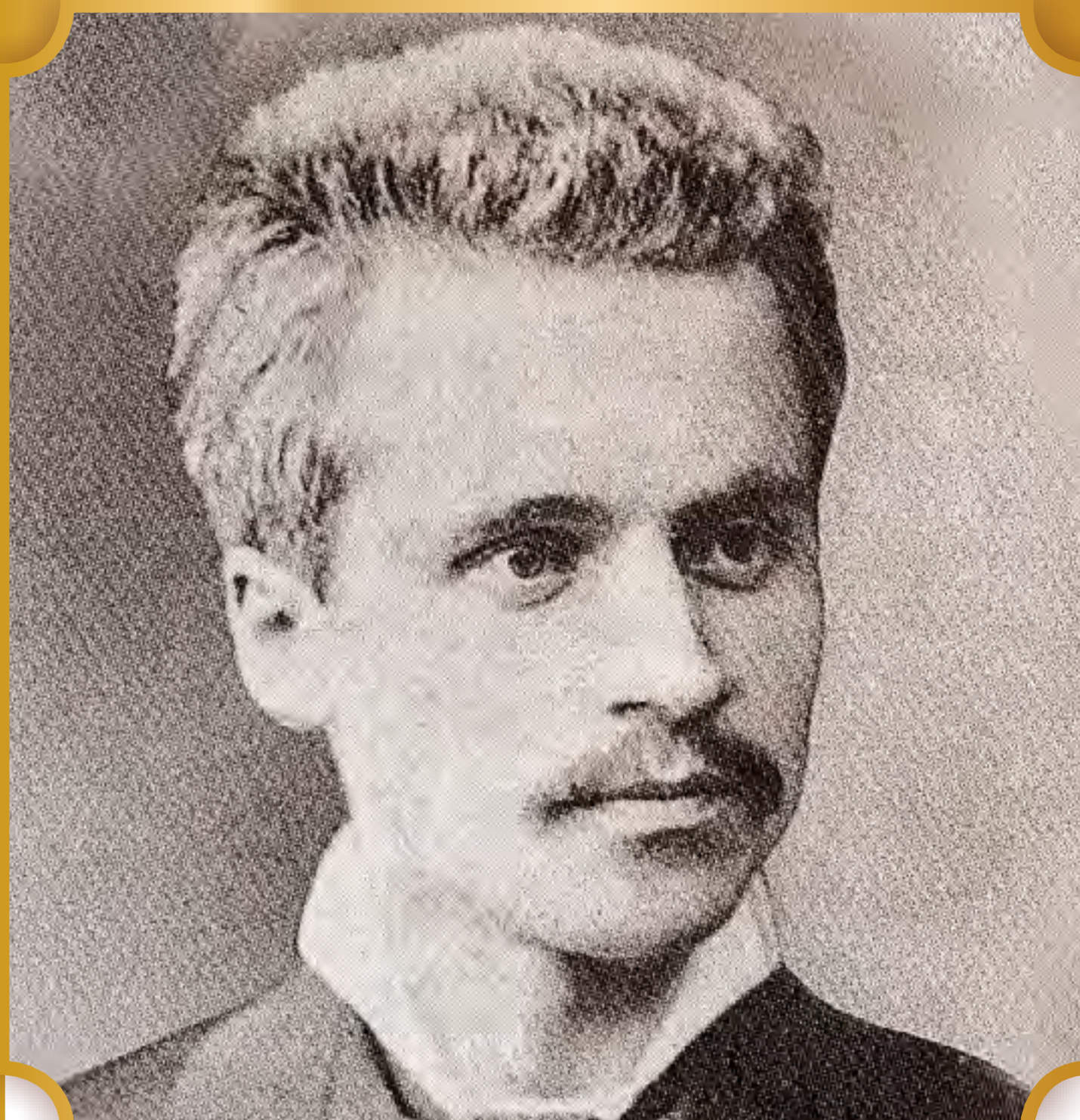
Емануил Гешев, брат на известния висш полицай у нас Никола Гешев, е бил началник във Върховната сметна палата. Той е сред основателите и поддръжниците на една от най-модерните пенсионни системи за времето си, като оглавява и пенсионното управление в България. Отстоява правото всеки да има индивидуална партида и според осигуровките му да се формира и пенсията. Бил е и директор на Държавния архив.

Никола Пиперов

Никола Пиперов е съветник във Върховната сметна палата над десет години. Назначен е на 12 декември 1899 г. След това е главен секретар в Министерството на финансите. Издава редица книги, сред които: „Данъците в България, разгледани от гледна точка на правото и икономическата наука“ (1901 г.), „Безредието в държавните финанси“ (1901 г.) и др. Негови книги са отпечатани и в Германия.

Спиро Гулабчев

Спиро Гулабчев е български общественик, публицист и издател от края на 19 в. и началото на 20 в., радетел за нов, фонетичен правопис на българския книжовен език, основател и водач на сиромасомилството в България. Създава печатница в Русе, но след закриването ѝ през 1905 г. става служител във Върховната сметна палата.

Писатели “порядъчни и солидни чиновници” в Сметната палата

Димчо Дебелянов

Тома Измирлиев

Четирима български писатели - Димчо Дебелянов, Дамян Калфов, Ботьо Савов и Тома Измирлиев са били, както Дебелянов определя службата си, “порядъчни и солидни чиновници” в Сметната палата.

Димчо Дебелянов работи като докладчик в нея през последните 15 месеца от живота си преди да отиде на фронта. За новата си работа поетът си купува на изплащане костюм за 35 лева и поправя изкривените си обувки. Заради длъжността си е освободен от мобилизация и силно страда. След дългоочакваната заповед заминава на бойното поле на 29 януари 1916 г.

Българският писател хуморист Дамян Калфов (1887-1973 г.) също е бил докладчик в Сметната палата. Майстор на късия разказ, сатирик, драматург, интелектуалец. Работи като съдия, финансов инспектор, чиновник в различни министерства. Участва като доброволец в Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война.

Колоритна фигура в Софийската областна сметна палата е писателят Ботьо Савов, контролор в институцията (1881-1959 г.). Символист, белетрист и общественик. Работи като чиновник в различни ведомства, най-дълго в Министерството на финансите. Известно време е адвокат. Бил е и драматург на Народния театър.

В Сметната палата е намерил препитание и Тома Измирлиев (1895-1935 г.), хуморист, журналист и сатирик, брат на поета Христо Смирненски. Работи в Окръжната сметна палата в Хасково, а през юли 1932 г. се премества в Софийската сметна палата.

Дамян Калфов

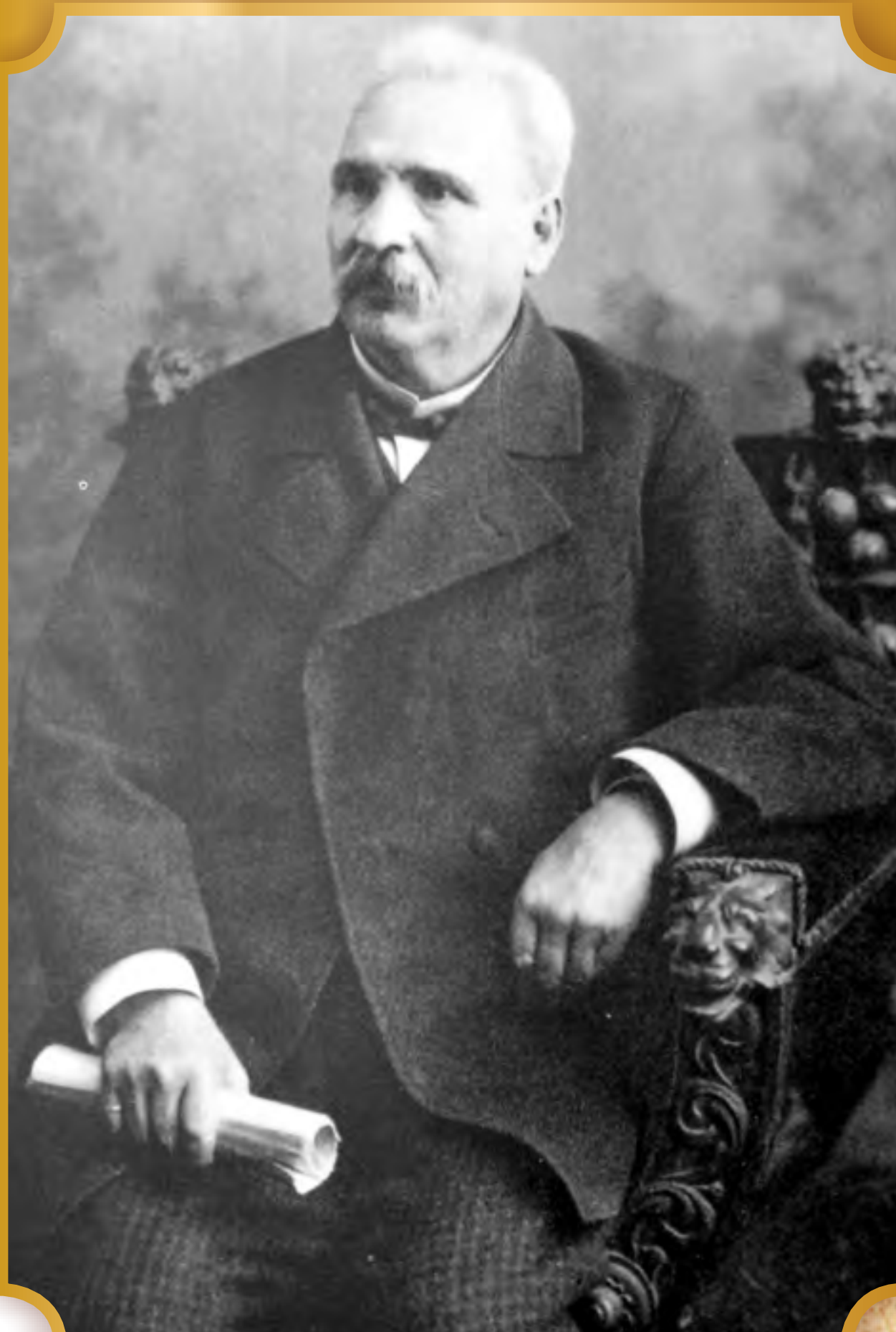
Ботьо Савов

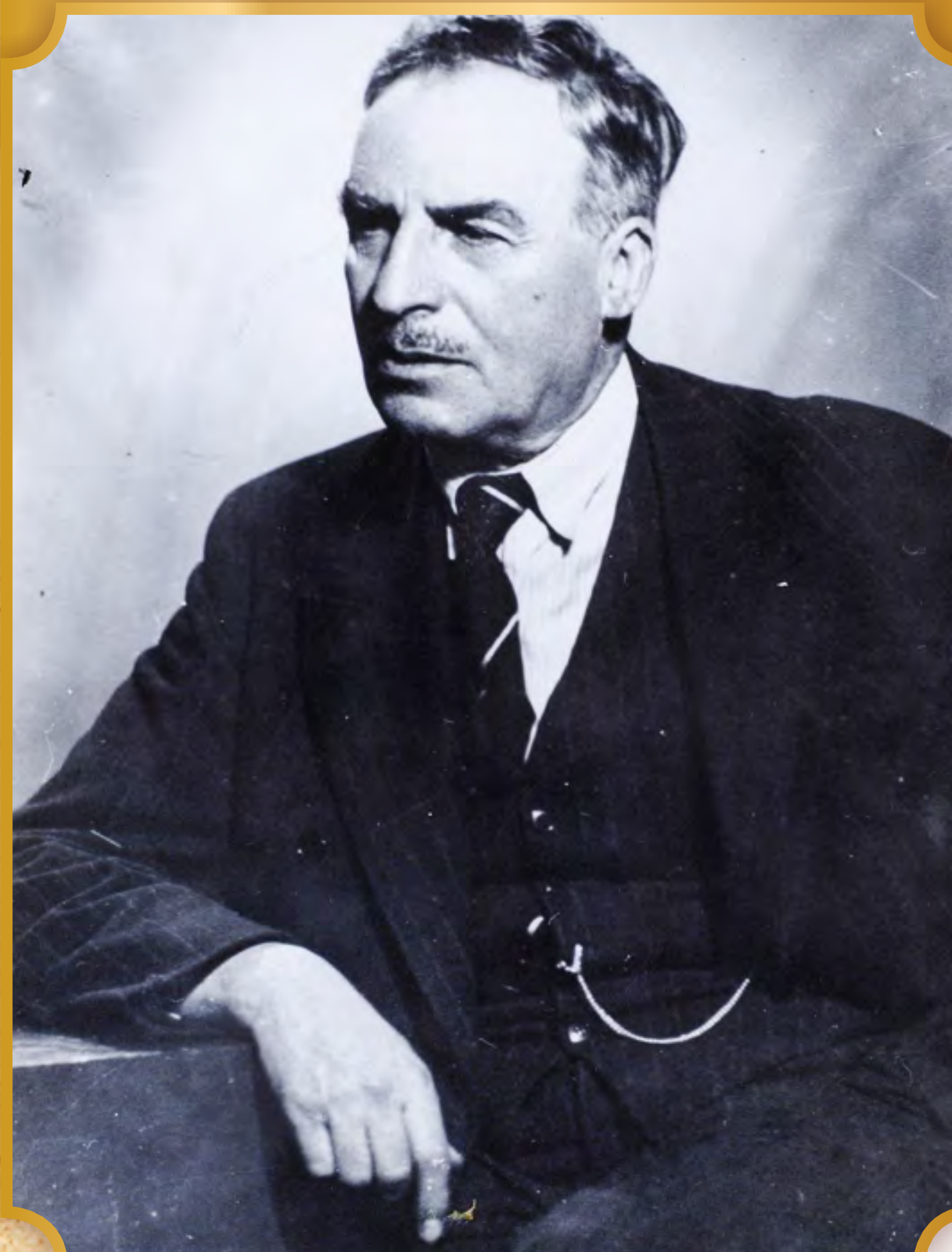
Петко Рачов Славеиков като председател на Второто обикновено народно събрание не е пощаден от депутатско питане, което стига до Сметната палата. То постъпва през декември 1887 г. към министъра на финансите и в него се посочва, че „г-н Петко Р. Славеиков в качеството си на председател на Народното събрание е изтеглил от хазната“ с четири разписки през 1880 г. над 3400 франка да печата протоколи на събранията и за други цели, но разписките не се признават за оправдателни документи.

Министърът на финансите Григор Начович отговаря: „Аз препратих запитването ... в Сметната палата и исках да ми се дадат по него разяснения. Сметната палата още на 1885 г., сиреч преди две години, му е писала на г-на Славеиковъ.“ Институцията определя двумесечен срок да се представят оправдателните документи за похарчените суми „или ще се постъпи според закона.“

Петко Рачов Славеиков

Елин Пелин

Елин Пелин получава от Върховната сметна палата през 1943 г. справедливо решение по казус, описан като „Случай с Елин Пелин“ (решение на Палатата № 216, 15 ноември 1939 г.).

Софийската областна палата връща визирана заповед, издадена от Министерството на народното просвещение за изплащане на заплатата за декември 1939 г. на Елин Пелин, който по това време е бил уредник на музея „Иван Вазов“. Мотивът ѝ е, че по силата на тогавашния закон писателят е просрочил годишните за държавна служба.

Елин Пелин не е уволнен, затова има право да получи заплатата, постановява обаче Върховната сметна палата и отменя решението на Софийската областна палата.

СМЕТНА ПАЛАТА

Успешно възраждане 5 години след началото на прехода

На 27 юли 1995 г. 37-то Народно събрание приема Закон за Сметната палата, който възстановява институцията и възражда традициите на бюджетния контрол в България.

Това се случва след неуспешни опити през 1990 г. и през 1991 г., когато Седмото велико народно събрание успява да приеме Закон за Сметната палата. Президентът на Републиката обаче упражнява правото си на отлагателно вето и връща закона за ново обсъждане, но междувременно парламентът е разпуснат и това не е възможно, така че законът не влиза в сила.

Сметната палата има свой символ - художествена пластика на сокол, стъпил върху скала от монети, пазител на държавното съкровище.

Г л а
У С Т

- Чл. 5. Сметната палата осигурява извършването на бюджетна издръжка с...
- Чл. 6. (1) Сметната палата се състои от 11 души - председател и 10 членове, които се избират и освобождават от Народното събрание.
- (2) За членове на Сметната палата могат да бъдат избирани само български граждани, които не са получили друго гражданство.
- (3) Сметната палата се избира от Народно събрание за срок 9 години. Председателят не може да бъде преизбиран.
- (4) В едномесечен срок от избирането на председателят прави предложение пред Народното събрание за избиране на членове на Сметната палата. В същия срок се прави предложение за освободен член на Сметната палата.
- (5) Сметната палата се дели на областни, териториални поделения, които се ръководят от директори.
- (6) Дейността на Сметната палата се осъществява в следните сфери: териториалните й поделения, сектори, обособени звена.
- Чл. 7. (1) За председател на Сметната палата се избира...

ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК

БРОЙ 71

ОФИЦИАЛЕН ОРГАН НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

Петък, 11 август 1995 г.

С | Я

Цена 10 л

НАРОДНО

УКАЗ

На основание чл. 98

на Република Българ

ПОСТАН

Да се обнародва в

конкретен Сметната пал

но събрание на 27 юли

Издаден в София на

печатан с държавния печ

Президент на реп

ЗА

за Сметн

Г л а в а

ОБЩИ ПО

Чл. 1. (1) Този закон

правоомощията и дейно

та, която осъществява

то на бюджета

(2) Сметната пал

своята дейност

Чл. 1.

1. Сметната п

изпълнява

на обекта на

Народно събра

2. Сметната п

председател

ска и членове

3. Тези закон

ди и разпоред

съставяне на

и солидарно

4. Изпълнен

и издаден

Първата проверка на Сметната палата е на приходите в бюджета на социалното осигуряване и извънбюджетните сметки на НОИ за периода януари-юни 1996 г. Проверката се извършва от първите 17 инспектори, назначени в нея.

През 2001 г. от 39-то Народно събрание е приет седмият по ред Закон за Сметната палата, с който нормативната уредба на институцията се привежда в съответствие с международните одитни принципи и регламентите на Европейския съюз.

Внесен от Министерския съвет, проектът е съгласуван с Европейската сметна палата, Европейската комисия, СИГМА и със Сметната палата на Великобритания. Съобразен е с препоръките и изискванията на Декларацията на ИНТОСАИ за водещите направления за одит на публичните финанси и с редовните доклади на Европейската комисия за напредъка на България в процеса на присъединяване. Тогава се въвеждат понятията одит и одитор и палатата тръгва по съвременния си път.

ия дълг и използването на документи в управлението

разходите на юридически цели и фондове, образувани от държавата или гарантирани

та от приватизацията по същество, тяхното разпределение

алата извършва и други пр

й със закон.

роверка на С

СМЕТНА ПАЛАТА

на Сметната пал

на Република Бълга

Годишен отчет

2007

на дейността

на Сметната пал

на Република Бълга

на дейността

на Сметната пал

на Република Бълга

на дейността

на Сметната пал

на Република Бълга

на дейността

на Сметната пал

на Република Бълга

на дейността

на Сметната пал

на Република Бълга

на дейността

на Сметната пал

на Република Бълга

на дейността

на Сметната пал

на Република Бълга

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
СМЕТНА ПАЛАТА

РЕШЕНИЕ НА СМЕТНАТА ПАЛАТА
по Акт за констатации N 0600000196

На основание чл. 24, ал. 5 от Закона за Сметната палата и доклад на Божидар Влахов, ръководител на отделение "Министерства и ведомства от нематериалната сфера", Сметната палата разглежда Акт за констатации N 0600000196 за извършена проверка на приходите по бюджета на социалното осигуряване (Държавно обществено осигуряване и Съвета за взаимно осигуряване на членовете на ТПК) и извънбюджетните сметки в Националния осигурителен институт - гр. София, за периода от 01.01.1996 г. до 30.06.1996 г. и

РЕШИ:

1. Приема Акт за констатации N 0600000196 с доказателствения материал към него.
2. Актът за констатации да се предостави на Комисията по труда, социалните и демографските проблеми към Народното събрание.
3. В доклада до министъра на финансите първостепенните разпоредители с бюджетни средства (управителя на Националния осигурителен институт, председател на Съвета за взаимно осигуряване на членовете на ТПК) да се отразят слабостите в управлението на средствата на социалното осигуряване.

Взето на заседание на Сметната палата на 12.12.1996 г., с Протокол N 61 от 18.12.1996 г.

Председател на Сметната палата (Д-р Георги Николов)

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
СМЕТНА ПАЛАТА

О Т Ч Е Т

ЗА ДЕЙНОСТТА НА СМЕТНАТА ПАЛАТА
ЗА 2004 г.

София, 2005 г.

“Ние защитаваме парите на гражданите”

Сметната палата, наследник на 140-годишни традиции във финансовия контрол, днес осъществява външен одит на целия публичния сектор и е гарант за доброто управление и отчетност в интерес на гражданите.

Както Върховната сметна палата, така и днешната Сметна палата е конституционно установен държавен орган. Чл. 91 от Конституцията на Република България гласи:

(1) Народното събрание избира Сметна палата, която осъществява контрол за изпълнението на бюджета.

(2) Организацията, правомощията и редът за дейност на Сметната палата се уреждат със закон.

Съгласно Закона за Сметната палата, приет на 22 януари 2015 г., Сметната палата се състои от председател, двама заместник-председатели и двама членове – от Института на дипломираните експерт-счетоводители и от Института на вътрешните одитори в България. Всички те се избират от Народното събрание.

Институцията е независима при осъществяването на одитите и се отчита пред Народното събрание. Приема годишна програма за одитната си дейност и само Народното събрание може със свое решение да ѝ възлага до 5 одита годишно.

С препоръките си към одитираните обекти Сметната палата работи за подобряване на ефективността, ефикасността и икономичността на дейностите на министерствата, агенциите, общините и на всички други бюджетни организации.

Одиторите на Сметната палата прилагат Международните одитни стандарти и най-добрите европейски практики. Използват специализиран одитен софтуер и са професионално подготвени за предизвикателствата на съвременния контрол. Една от най-важните им цели днес е да отговарят на очакванията на обществото с одити, базирани на оценката на риска.

Одитирани области

Партньорите

Сметната палата се стреми чрез одитите си да отговаря на очакванията на обществото, да помага на другите институции в публичния сектор да работят по-добре, да насърчава изграждането на нова управленска култура у нас и по този начин да защитава държавата и гражданите.

За да е полезна, тя непрекъснато развива дейността си чрез партньорство с държавни органи, неправителствени организации, академични среди, с други върховни одитни институции, с наши и чуждестранни професионални организации.

Одитните доклади, изпратени до Народното събрание и до неговите парламентарни комисии, осигуряват надеждна информация за осъществяването на парламентарен контрол и за вземането на подходящи законодателни решения. При данни за престъпление се сезира прокуратурата. При нарушения на Закона за обществените поръчки докладите се изпращат до Агенцията по обществени поръчки, а при други нарушения – до висшестоящия орган, за предприемане на действия. Сметната палата си сътрудничи и с други държавни органи, с които има сключени споразумения за обмяна на опит, добри практики и експертна помощ.

Народно събрание

одитирани обекти

граждани

академични и професионални среди

медии

институции

неправителствени организации

Палатата работи и с професионални организации у нас – с Института на дипломираните експерт-счетоводители и с Института на вътрешните одитори в България, за обмяна на опит, както и с неправителствени организации, като резултатите от одитната й дейност се превръщат в основа за обществено-икономически анализи.

Осъзната политика на институцията е да привлича млади и професионално подготвени специалисти за бъдещи кадри чрез сътрудничество с академичните среди и университетите. Палатата често отваря вратите си за студенти, които „на живо“ да се запознаят с дейността ѝ и да научат повече за професията одитор, а също така използва всяка възможност да им осигурява професионални стажове.

МЛАД ОДИТОР

национален конкурс по одит за студенти

Сметната палата връчи през 2020 г. новоучредената си награда „Академик Иван Гюзелев“ на студентка в рамките на националния конкурс „Млад одитор“. Наградата е в размер на 1000 лв. за обучение в магистърска степен във висше училище в България и право на едномесечен стаж в Сметната палата.

Институцията учреди наградата в юбилейната си година с идеята да мотивира младите хора да се подготвят професионално и да изберат професията одитор за своето бъдеще.

Сметната палата развива активна международна дейност в рамките на международната одиторска общност и едновременно с това разширява и задълбочава двустранното си сътрудничество с много върховни одитни институции. Тя е член на Международната организация на върховните одитни институции INTOSAI от 2001 г., а от 2002 г. – на Европейската организация на върховните одитни институции EBROSAI.

От 2007 г. България има свой член в Европейската сметна палата. Институцията развива професионалните си контакти в рамките на INTOSAI и EBROSAI, като нейни представители активно участват в работни групи, семинари, конференции. Българската одитна институция осъществява съвместни, паралелни и координирани одити, включително с Европейската сметна палата.

INTOSAI

EBROSAI

European Organisation of Supreme Audit Institutions

Професия одитор

Институцията дава шанс на всеки млад човек да придобие нови знания и опит, да се развива професионално и да бъде удовлетворен като личност

Ако обаче изборът му е да остане одитор в Сметната палата, всеки ден ще се сблъсква с нови казуси, ще придобива нови умения и ще обогатява опита си. Ще бъде професионално и лично удовлетворен. Ще е горд, че е един от 17-те хиляди, работещи в 29-те върховни одитни институции на ЕС.

В Сметната палата младият одитор ще получи подкрепа и чрез различни форми на обучения по международни стандарти, програми, практики и софтуери. Тази възможност съществува и за любознателните студенти, за които институцията осигурява стажове.

Даси одитор в Сметната палата е голямо предизвикателство, но и шанс пред всеки млад човек, току-що завършил университета, за кратко време да придобие знания и опит в различни сфери и да се ориентира за най-подходящата професионална среда за своето развитие. Така той ще получи възможност за сериозно кариерно развитие както в областта на контрола над публичните средства и дейности, така и във всички области на финансите и икономиката. Знанията, уменията и опитът във Върховната одитна институция превръщат CV-то му в подходящ ключ за вратата на всяка друга институция, фирма, община и европейска структура.

Професионализъмът, непрекъснатото усъвършенстване, добрата информираност, способността да анализира и да намира отговори, са задължителни за одитора. Но е много важно той да е диалогичен, тъй като комуникира с много и различни експерти - одитирането изисква партньорство не само в одитния екип, а и с одитираната организация. Очакванията към одитора са високи - той трябва не само да е отдаден, но и почтен, и с безупречна репутация.

Най-прозрачната институция

Публичност и прозрачност са сред основните принципи, които спазва Сметната палата в изпълнение на Стратегията си за развитие (2018 - 2022 г.), според Закона за Сметната палата, Изборния кодекс и Закона за политическите партии

На интернет страницата си институцията публикува пълните одитни доклади за всички извършени одити, докладите за изпълнение на препоръките, които отправя към одитираните обекти за подобряването на дейността им, съобщенията за връчени проекти на одитни доклади. Освен това се публикуват и документи, списъци и много друга информация. Сметната палата поддържа и Единния регистър по Изборния кодекс, чрез който се осъществява граждански контрол върху финансирането на участниците в предизборните кампании и където се публикува информация и за дарителите им.

Сметната палата активно информира обществеността за резултатите от своята дейност, като два пъти е наградена от Програма Достъп до информация със „Златен ключ“ – през 2011 г. и през 2019 г. Наградата бе присъдена през 2019 г. и заради извършения от Сметната палата за първи път у нас одит на изпълнението „Прозрачност и публичност в дейността на държавната администрация и достъп до обществена информация“, а също и за организираната в пълно съответствие със Закона за достъп до обществена информация интернет страница на Сметната палата.

„Институцията с най-висока степен на почтеност в България“ – това е Сметната палата според изследване на международната организация „Прозрачност без граници“ (Transparency International). В изследването са представени оценки за националните системи за почтеност (National Integrity System) в 26 държави през 2011 г., между които и България.

Голямо сметало, като още един символ, свързан с миналото на институцията, посреща днес нейните служители и гости още при влизането в сградата. Деца от школа за приложно изкуство в София, които и днес оприличават Сметната палата с едно сметало, го украсиха със свои художествени творби.

Институция, най-добре организирана предоставянето на информация за граждани

28 септември 2019
Международен ден
на правото да знам

Художникът Иван Яхнаджиев „опакова“ одитен доклад на Сметната палата с уникални корици – негова картина.

Българският карикатурист Борис Димовски представи приживе изложба в Сметната палата и подари на институцията картина със символно значение – пробитият бюджет на държавата, който има нужда да бъде закърпен.

